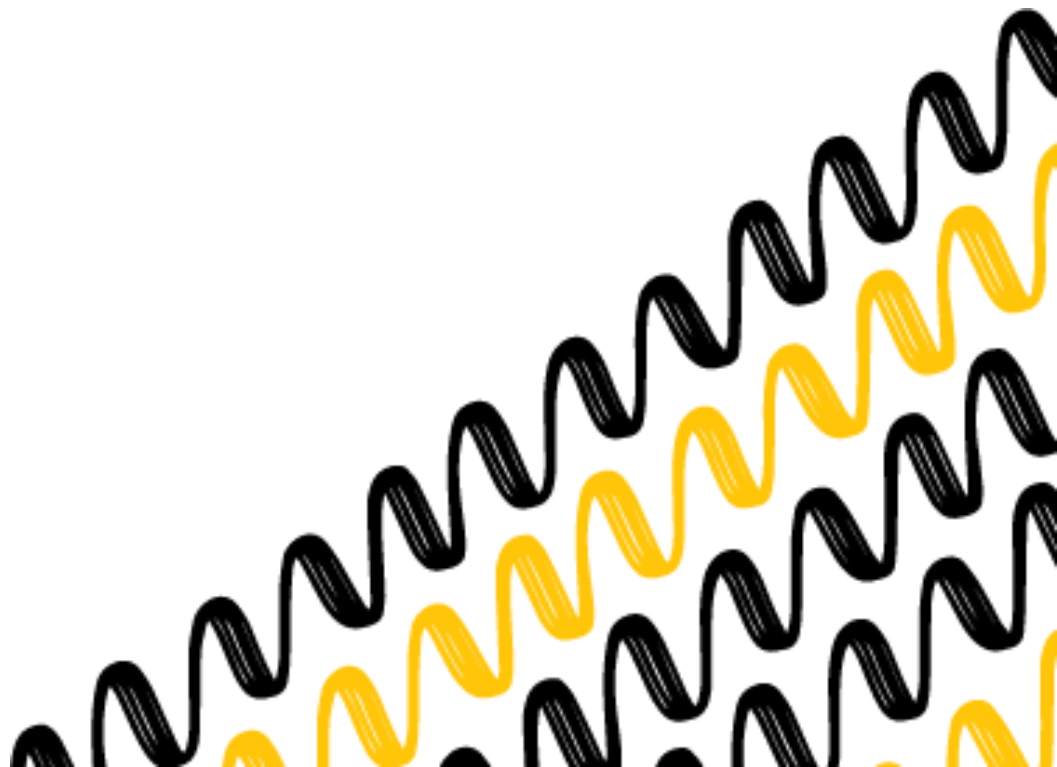

”ALKAA VASTA NYT LÖYTÄMÄÄN UOMIAAN”

ETSIVÄN NUORISOTYÖN JA
TYÖPAJATOIMIJOIDEN
KOKEMUKSIA KUNTAKOKEILUISTA

SISÄLLYSLUETTELO

	"ALKAA VASTA NYT LÖYTÄMÄÄN UOMIAAN."	3
1	TYÖLLISYYDEN KUNTAKOKEILUT JA KYSELYAINEISTO	3
2	KOKEMUKSIA KUNTAKOKEILUJEN TOIMIVUUDESTA	6
2.1	Hidas ja takkuileva alku	6
2.2	Riittämättömiä henkilöstöresursseja	9
2.3	Tilanne on kohentumassa	10
3	KOKEMUKSIA ASIAKKAIEN OHJAUTUMISESTA	11
3.1	Ohjautuminen on heikentynyt merkittävästi	12
3.2	Paikoin ohjautuminen toimii aktiivisella yhteistyöllä tai yhteisessä organisaatiossa	15
4	KOKEMUKSIA OHJAAMOJEN TOIMINNASTA KUNTAKOKEILUISSA.....	16
4.1	Roolit ja yhteistyökäytännöt hakevat paikkaansa	17
4.2	Monialaisuuden heikentymistä ja kohderyhmän kaventumista	18
4.3	Yhteistyö jatkuu.....	19
5	TOIMIVIA KÄYTÄNTÖJÄ	20
5.1	Suunnitelmallinen viestintä ja nimetyt yhteyshenkilöt	20
5.2	Kuntakokeilujen ja työpajojen verkostot ja säännöllinen yhteydenpito	20
5.3	Työ- ja toimintakyvyn arviointien hyödyntäminen	21
5.4	Monialainen ja jalkautuva työote	21
5.5	Yhteiset monialaiset asiakastapaamiset ja case-kohtaiset keskustelut.....	22
5.6	Omavalmentajien helppo saavutettavuus Ohjaamalla	23
6	KEHITTÄMISTARPEITA	24
6.1	Kuntakokeilujen henkilöstöressurssien ja asiakasohjauksen vahvistaminen.....	24
6.2	Monialaiseen yhteistyöhön panostaminen.....	24
6.3	Tiedonkulun ja tiedonsiirtokäytäntöjen sujuvoittaminen.....	25
6.4	Omavalmentajien verkostoyhteistyön toimintaedellytysten vahvistaminen	26

”ALKAA VASTA NYT LÖYTÄMÄÄN UOMIAAN.”

1 TYÖLLISYYDEN KUNTAKOKEILUT JA KYSELYAINEISTO

Työllisyyden kuntakokeilut käynnistyivät maaliskuussa 2021. Niiden tavoitteena on edistää työnhakijoiden työllistymistä ja koulutukseen ohjautumista ja tuoda uusia ratkaisuja työvoiman saatavuuteen. Kuntakokeiluissa on tarkoitus kehittää palveluja ja tehostaa asiakasläh-töisyyttä integroimalla työllisyys-, koulutus- sekä sosiaali- ja terveystyöpalvelut entistä tiiviim-min yhteen. Ne ovat jatkumassa siihen saakka, kunnes TE-palvelut siirtyvät kokonaan kun-tien järjestämistä vastaavalle vuonna 2024. Kuntakokeilujen piiriin ohjataan kokeilualueilla ne työttömät ja työvoimapalveluissa olevat työnhakijat, jotka eivät saa ansiopäivärahaa, kaikki alle 30-vuotiaat työnhakijat sekä työttömänä ja työvoimapalveluissa olevat maahanmuut-tajat ja vieraskieliset. Työllisyyden kuntakokeiluihin osallistuu yhteensä 25 kokeilualuetta ja 118 kuntaa.¹

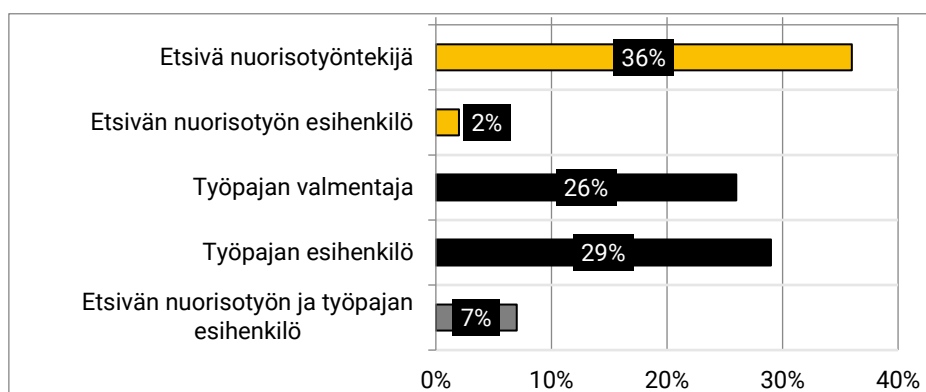
Kuntakokeilut vaikuttavat olennaisesti myös etsivän nuorisotyön ja työpajojen toimintaan sekä niiden kohderyhmien, heikossa työmarkkina-asemassa olevien, nuorten ja valmentau-tujien, arkeen. TE-palvelut ja kuntakokeilut ovat etsivälle nuorisotyölle ja työpajoille keskei-siä sidosryhmiä ja yhteistyökumppaneita. Ne ohjaavat asiakkaita työpajojen palveluihin ja toimenpiteisiin. Etsivä nuorisotyö tukee nuorten asiointia ja tilanteen selvittämistä. Yhteis-työssä nuorille ja valmentautujille haetaan jatkopolkuja ja tuetaan työllistymistä. Etsivät nuorisotyöntekijät ja työpajatoimijat näkevät nuorten ja valmentautujien rinnalla kulkies-saan, miten heidän asiakkaidensa palvelut kuntakokeiluissa käytännössä toimivat.

Into toteutti vuoden 2021 loppupuolella kyselyn etsivän nuorisotyön ja työpajojen toimijoille kuntakokeiluihin liittyvistä kokemuksista. Miten kuntakokeilujen nähdään toimivan ja miten asiakkaiden ohjautuminen palveluihin sujuu? Entä millaiseksi Ohjaamojen rooli nyt

¹Lisätietoja TEMin sivuilta: [Työllisyyden kuntakokeilut - Työ- ja elinkeinoministeriön verkkopalvelu \(tem.fi\)](https://tem.fi/tyollisyyden-kuntakokeilut-tyo-ja-elinkeinoministerion-verkkopalvelu)

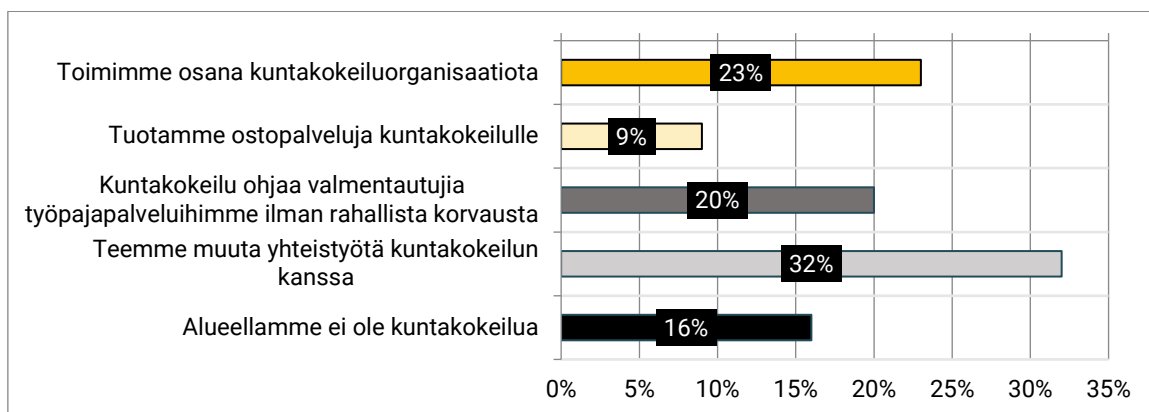
koetaan? Ja ennen kaikkea: millaisia hyviä käytäntöjä on jo löydetty – ja millaisia kehittämistarpeita etsivän nuorisotyön ja työpajojen toimijat kuntakokeiluissa näkevät? Toivomme, että näitä kokemuksia hyödynnetään kuntakokeilujen kehittämistyössä. Tarpeisiin vastaavat palvelut ja toimiva palvelujärjestelmä on yhteinen tavoite.

Kyselyyn saatiin vastauksia yhteensä 191. Etsivää nuorisotyötä edustaa yhteensä 38 % vastaajista, työpajakenttää 55 % ja 7 % vastaajista toimii molempien palveluiden esihenkilönä. Vastauksia saatiin kaikista muista maakunnista paitsi Etelä-Karjalasta ja Kymenlaaksosta (joissa kuntakokeilua ei ole). Kunnallisia organisaatioita edustaa vastaajista 70 %, yhdistyksiä 21 % ja säätiöitä 8 %.

Taulukko 1. Vastaajan tehtävänimike (N=190).

Vastaajien organisaatioiden suhde kuntakokeiluihin on moninainen. 23 % organisaatioista toimii osana kuntakokeiluja ja 9 % tuottaa niille ostopalveluja. Organisaatioita, joihin kuntakokeilu ohjaa asiakkaita ilman rahallista korvausta on 20 % ja 32 % organisaatioista toteuttaa muuta yhteistyötä kuntakokeilujen kanssa. Lisäksi vastaajissa löytyy 16 % sellaisia, joiden omalla alueella ei toimi kuntakokeilua.

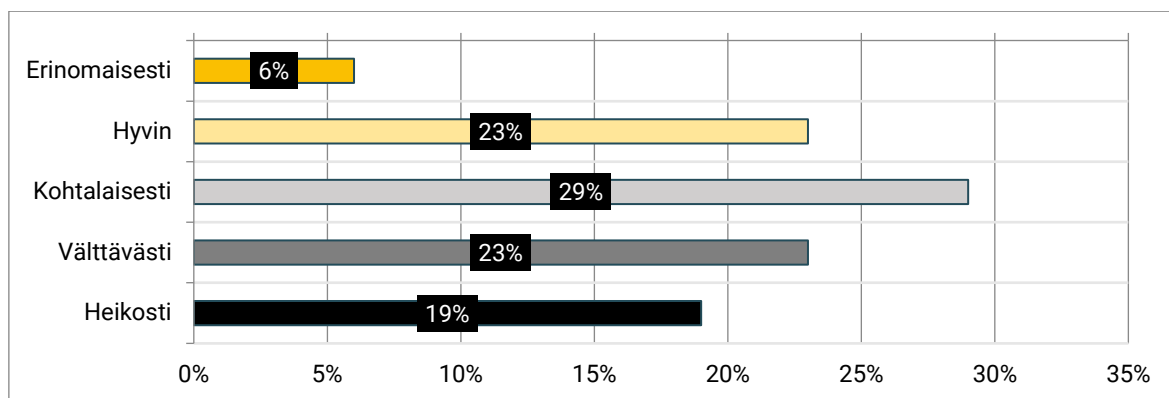
Taulukko 2. Vastaajan organisaation suhde kuntakokeiluun (N=185).

Tähän raporttiin on koottu kyselyn keskeiset tulokset. Raportissa on runsaasti lainauksia avovastauksista eri alueiden etsivän nuorisotyön ja työpajatoimijoiden käytännön kokemusten ja arjen havaintojen esille nostamiseksi.

2 KOKEMUKSIA KUNTAKOKEILUJEN TOIMIVUUDESTA

Kyselyssä vastaajia pyydettiin arvioimaan kuntakokeilujen yleistä toimivuutta omalla alueellaan. 29 % vastaajista katsoo, että kuntakokeilut toimivat kohtalaisesti. Samoin yhteensä 29 % arvioi, että ne toimivat hyvin tai erinomaisesti. Suurin osa on tätä kriittisempiä: yhteensä 42 % katsoo, että kuntakokeilut toimivat vain välttävästi tai heikosti.

AVI-alueittain tarkasteltuna kriittisimmin kuntakokeilujen toimivuutta arvioivat eteläisen ja itäisen AVI-alueen vastaajat. Eteläisen alueen vastaajista 58 % katsoi kokeilun toimivan välttävästi tai heikosti. Vastaavasti itäisen alueen vastaajista 59 % piti kuntakokeilun toimivuutta korkeintaan välttävänä. Myönteisimmäksi kokeilun toimivuuden arvioivat pohjoisen alueen vastaajat, joista 47 % katsoi kokeilun toimivan vähintään hyvin.

Taulukko 3. Kokemus kuntakokeilun yleisestä toimivuudesta omalla alueella (N=158).

Avokysymyksissä pyydettiin kuvaamaan tarkemmin, miten kuntakokeilu on vastaajan alueella käynnistynyt ja miten sen koetaan tällä hetkellä toimivan.

2.1 Hidas ja takkuileva alku

Vastausten perusteella kuntakokeilut ovat käynnistyneet hitaasti. Tämä on tuottanut epäselvyyksiä ja näkynyt katkoksina palveluprosesseissa. Moni vastaajista kuvaa, että

työntekijöiden tavoittamisessa ja yhteydenpidossa asiakkaisiin on ollut haasteita. Omavalmentajia tai muuta henkilöstöä on ollut vaikea saada kiinni ja asiakkaat ovat odottaneet turhaan kontakteja. Erityisesti haasteellisessa tilanteessa olevat asiakkaat olisivat tarvineet tiiviimpää ja vahvempaa tukea.

Kuntakokeilujen katsotaan edelleen hakevan käytäntöjään: palveluprosessien organisointi, uusien roolien rakentaminen ja vastuista sopiminen ovat vielä kesken. Usean vastaajan kokemus on, että kuntakokeilun suunnitteluun ja valmisteluun olisi tullut käyttää enemmän aikaa. Moni etsivän nuorisotyön ja työpajojen toimijoista nostaa esille, että asioiden hitaasta etenemisestä kärsivät ennen kaikkea asiakkaat, jotka eivät saa tarvitsemaansa palvelua tai joutuvat odottamaan sitä kohtuuttoman kauan.

"Tuntui myös, että käynnistämisessä oli tosi pitkä viive, ennen kuin homma lähti edes jotenkin käyntiin. Tämä on ikävää sekä pajojen että varsinkin nuorten itsensä kannalta."

"Etsivässä nuorisotyössä tämä on käytännössä näkynyt niin, että asiakkaiden odotusajat kuntakokeilun palveluihin ovat olleet hämmästyttävän pitkiä."

"Sopimukset tulevat milloin tulevat tai sitten pitää perästä kysellä. Ja asiakkaisiin ei pidetä yhteyttä kuntakokeilun puolelta juuri laisinkaan."

"Omavalmentaja-ajatus kuulosti hyvältä, ja tätä paljon nuorille markkinoimme. Todellisuudessa kaikilla ei ole omavalmentajaa, vaan etsivä on auttanut pitkälti työllisyysasioissa. Työmarkkinatukia on saamatta, kun lausunnot eivät ole menneet ajallaan Kelalle. Aikataulut eivät pidä, eli sovittuja soittoja ei ole tullut. Aikaisemmin sain nuoren luvalla selviteltyä asioita eteenpäin, mutta nyt osa alkupalvelun työntekijöistä vaatii kirjallisia suostumuksia yhteistyöstä, jonka vuoksi mm. nepsy-asiakkaiden [neuropsykiatrisia haasteita omaavien] asiat ovat haasteellisessa jamassa. Myöskään työkokeilusopimuksia tai kuntouttavan työtoiminnan sopimuksia ei ole saatu tehtyä, koska henkilöt vaihtuvat tai yhtäkkiä henkilöllä ei olekaan sopimuksetekooikeuksia. Nuoria pompotellaan työntekijältä toiselle ja tilanteet seisovat paikallaan."

"Aikaisemmin oli helppoa mennä nuoren kanssa esim. Ohjaamoon tekemään aktivointisuunnitelma kuntouttavaan työtoimintaan pääsemiseksi. Pajalla oli mahdollisuus aloittaa vaikka

seuraavalla viikolla. Kuntakokeilu alkoi maaliskuun alussa ja minulla on joitakin asiakkaita, joihin ei ole vielä kukaan oltu yhteydessä, vaikka ovat keväällä olleet työttömiä työnhakijoita ja työnhaku ei ole katkennut. Työpajalla aloittaminen on pahimmillaan venynyt neljän kuukauden mittaiseksi, koska kuntakokeilussa ei ole asiat edenneet. On myös ollut tilanteita, missä oman omavalmentajan nimeä/soittoa/yhteystietoja ei ole saatu pariin kuukauteen. Nuorten kanssa tehdään puhelimesta suunnitelma, mutta omat nuoret eivät ole tienneet, mitä puhelussa on puhuttu tai sovittu. Lisäksi tukitoimia suunnitelman noudattamiseen ei ole annettu (kun suunnitelma on luettu TE-toimiston sivuilta yhdessä nuoren kanssa). Kuntakokeilu on omien asiakkaiden kanssa vain sekoittanut asioita, vaikeuttanut työllisyystoimintoihin osallistumista, eikä ole lisännyt työllistymiseen tai koulutukseen saatavia tukitoimia.”

Tietojen siirtyminen TE-palveluista kuntakokeiluun ei aina ole toiminut eikä yhteistyökumppaneita ei ole informoitu riittävästi käytäntöjen muutoksista ja henkilövaihdoista. Tiukkojen tietosuojakäytäntöjen koetaan haittaavan joustavaa asiakasyhteistyötä. Etsivät nuorisotyöntekijät ja työpajatoimijat toivovat, että he voisivat asioida suoraan kuntakokeilun työntekijöiden kanssa asiakkaitaan koskevissa asioissa. He peräänkuuluttavat myös vahvempaa verkostoyhteistyötä.

”Omavalmentajia ei meinaa saada kiinni, omavalmentajista ei ole ollut nuorille apua, vaan lähinnä ovat hoitaneet sopimuksen ja unohtaneet nuoren, ellei hän ole itse yhteydessä. TE-toimiston sivuilta ei löydy omavalmentajan tietoja, vaan joutuu yleisen numeron kautta aina ensin selvittämään. Joidenkin kanssa tiedot ovat jääneet siirtymättä, joka viivyttänyt esim. kuntouttavaan työtoimintaan pääsyä.”

”Kuntakokeilusta on vaikea saada tietoon edes nuoren oman työntekijän nimeä kysymällä, koska salassapitosäännökset.”

”Käynnistynyt todella hitaasti ja heikosti, esim. asiakkaat itsekään eivät tiedä, kuka heidän ohjaajansa on kuntakokeilussa ja puhelimesta ohjaajan kiinni saaminen heikkoa (ei kaikkien, mutta osan).”

Koronatilanteen katsotaan myös osaltaan vaikuttaneen palveluihin ja vähentäneen kohtavaa asiakastyötä. Osa vastaajista toi esille, että myös TE-toimistojen palvelut ovat viime aikoina heikentyneet, joko kuntakokeiluihin liittyen tai muutoin.

”Koronan takia TE-väki ei ole päässyt tekemään sitä kasvokkaista työtä asiakkaiden kanssa, eli käytännössä ei mitään edistymistä mihinkään vuoden alusta.”

”Kuntakokeilun aikana TE-palveluiden (minun kunta ei osallistunut kuntakokeiluun) yhteydenotot olleet todella vähissä, ja tuntuu, ettei heillä ole ollut pakka kasassa lainkaan.”

”Meidän osalta TE-hallinnon palvelut ovat heikentyneet, vaikka kokeilussa ei olla millään tavalla mukana.”

2.2 Riittämättömiä henkilöstöresursseja

Haasteiden taustalla katsotaan olevan ensinnäkin mittavat rekrytoinnit ja kuntakokeiluun palkatun henkilöstön suuri vaihtuvuus ja siten vasta perehtymisvaiheessa oleva henkilökunta. Myös koronatilanteeseen liittyvän etätyöskentelyn nähdään hidastaneen palveluprosesseja. Moni vastaaja painotti, ettei kuntakokeilussa ole riittävästi henkilöstöresursseja suhteessa asiakasmääriin. Tästä on seurannut ruuhkia ja katkoksia, ja etenkin tukea tarvitsevien asiakkaiden katsotaan jääneen ilman riittävää palvelua. Myös TE-palveluista peritty suunnitelmavelka nostettiin esille. Puutteelliset resurssit ovat näkyneet myös heikkona ohjautumisena työpajapalveluihin. Etsivän nuorisotyön ja työpajojen toimijoiden mukaan laadukkaan palvelun turvaamiseksi tarvitaan lisää omavalmentajia.

”Kuntakokeilun virkailijat ovat niin ylityöllistettyjä, ettei heidän aikaresurssinsa riitä asiakkaiden jouhevaan ohjaamiseen.”

”Kuntakokeilun työntekijöiden asiakasmäärä on kohtuuttoman iso, jolloin aikaa nuoren kontaktointiin, kuuntelemiseen ja tilanteen selvittämiseen ei tunnu jäävän. Resurssia ei tunnu olevan riittävästi suhteessa tehtävän työn määrään.”

"Kuntakokeilu on edelleen käynnistymisvaiheessa ja siellä on ollut paljon henkilöstömuutoksia ihan johtajasta lähtien. Henkilöstöä on liian vähän suhteessa työttömien määrään ja aloitusvaiheessa kuntakokeilu peri useiden tuhansien henkilöiden suunnitelmavelan TE-palveluilta, joka ilmeisesti oli vain odottanut kuntakokeilun alkua ja jättänyt suunnitelmat tekemättä. Toki koronallakin on ollut osansa tässä. Ja TE-palveluiden omalla organisaatiomuutoksella."

"Kuntakokeilun omavalmentajat eivät ehdi tehdä asiakastyötä, eli tavata asiakkaita ja ohjata heitä palveluihin. Nyt puoli vuotta kokeilun alkamisesta tilanne on hivenen parantunut. Lisäksi yhteiset linjaukset mm. lakien tulkinnoista puuttuu. Kuntakokeilun omavalmentaja on aivan liian vähän, että voisi taata laadukkaat palvelut."

Vastauksissa nousee esille huolestuneisuutta paitsi asiakkaiden tilanteesta, myös kuntakokeilun työntekijöiden suuresta työtaakasta ja kuormittuneisuudesta.

"Työntekijöillä tuntuu olevan raskas taakka ja paljon asiakkaita."

"Kuntakokeilun työntekijät ovat olleet aika hämmentyneitä ja epävarmoja vielä uudessa työssä, minkä vuoksi esimerkiksi kuntouttavan työtoiminnan sopimusten tekeminen on vaatinut useita soittoja. Heillä on ollut paljon epäselvyyksiä ja kysymyksiä, ja he ovat kuulostaneet stressaantuneita. Kaikki ovat olleet ystävällisiä, mutta asiat ovat kestäneet aiempaa pidempään ja itsellä on noussut huoli työntekijöiden jaksamisesta kuntakokeilussa, sillä on kuulostanut, että systeemi on heille ollut raskas."

2.3 Tilanne on kohentumassa

Uusea vastaaja katsoi, että alun haasteiden jälkeen kuntakokeilujen palvelut toimivat jo paremmin. Uusien rakenteiden ja toimintatapojen kehittämisen nähdään vievän aikaa, ja kyse katsotaan olevan vielä alkuvaiheesta. Suunnan koetaan pääsääntöisesti kuitenkin olevan oikea. Tuotiin myös esille, että monin paikoin kuntakokeiluissa on jo saatu kehitettyä uusia palveluita ja monialaisuus on vahvistunut. Osa vastaajista katsoo, että tarjottu palvelu on myös ollut aiempaa henkilökohtaisempaa ja asiakaslähtoisempää. Tällöin tarpeisiin on pystytty vastaamaan entistä paremmin. Aiemmissa kokeiluissa kehitetyt toimintamallit ovat tukeneet työskentelyä. Toisaalta moni etsivän nuorisotyön ja työpajakentän toimija

kaipaisi omavalmentajilta vielä kokonaisvaltaisempaa ja ohjauksellisempaa työtettä. Myös resurssivajeiden koetaan vaikeuttavan työtä edelleen.

"Uudet systeemit vaativat kaikilta osapuolilta harjoittelua ja toistoja. Nyt toimii jo aika sujuvasti. Vaikuttaa kyllä siltä, että työllistämiseen tällä seudulla on saatu uutta vauhtia ja uudenlaisia palveluita on kehitetty vastaamaan paremmin työttömien ja työelämän tarpeisiin."

"Yhden luukun periaate toteutuu paremmin."

"Aiemmasta kokeilusta oli hyviä kokemuksia ja tuttuja toimintamalleja tiedossa. Kuntakokeilu toimii tällä hetkellä erittäin hyvin, yhteistyö eri toimijoiden kesken on sujuvaa ja helppoa."

"Pajoille ja kuntouttavaan ei ole ohjautunut nuoria, koska kuntakokeilun työntekijöillä ei ole ollut aikaa kontaktoida asiakkaita. Onneksi tilanne on paranemaan päin pikkuhiljaa. Silti kannan huolta, miten kuntakokeilu aidosti pystyy edistämään nuorten tilanteita, ja miten he kaiken muutoksen keskellä pystyvät ja jaksavat tehdä monialaista yhteistyötä ja esim. muistaa ohjata meille etsivään työhön. Tai oikeastaan aluksi edes se, että miten tunnistavat meidän asiakkaan. Halua monilla siellä on, mutta resurssit eivät riitä."

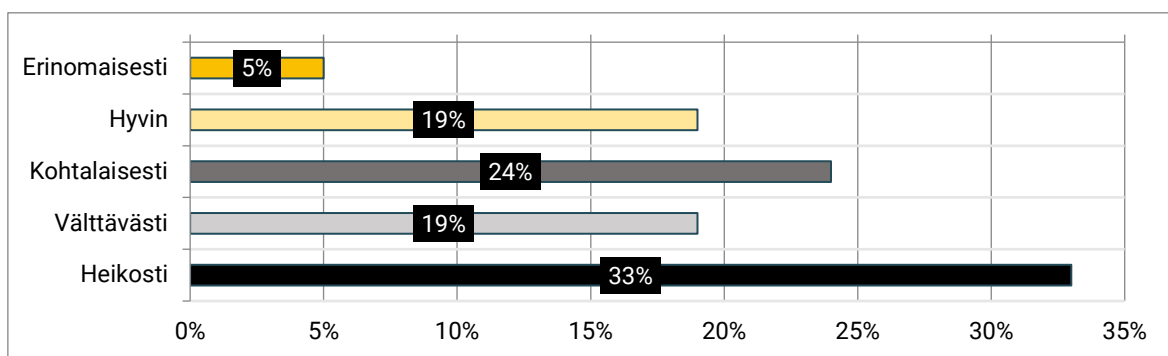
"Yhteistyö toimii hyvin ja olemme usein mukana, kun asiakasnuorellemme tehdään työllistymistms. suunnitelmaa. Toki työmuoto on edelleen hyvin virastomainen ja työntekijät tekevät suunnitelmat eikä sen enempää "auta" nuorta työnhaussa."

"Tuntuu siltä, että työvoimaviranomaiset ovat paneutuneet työttömien eteenpäin ohjaamiseen henkilökohtaisemmin: yhteydenpito on tiiviimpää."

3 KOKEMUKSIA ASIAKKAIDEN OHJAUTUMISESTA

Vastaajia pyydettiin arvioimaan, miten asiakasohjaus heidän organisaatioonsa, käytännössä useimmiten työpajalle, on kuntakokeilun aikana toiminut. Yhteensä 24 % vastaajista katsoi, että ohjautuminen toimii erinomaisesti tai hyvin. Samoin 24 % koki, että se toimii kohtalaisesti. Kuitenkin jopa reilu puolet vastaajista, yhteensä 52 %, katsoi, että

ohjautuminen toimii vain välttävästi tai heikosti. Resurssivajeiden ohella asiakkaiden heikko ohjautuminen työpajapalveluihin nousee kyselystä kuntakokeilujen keskeiseksi ratkaisuja vaativaksi kysymykseksi.

Taulukko 4. Kokemukset asiakasohjautumisesta (N=96).

Avovastauksissa vastaajat kuvaavat tarkemmin asiakasohjautumisen toimivuutta ja käytäntöjä.

3.1 Ohjautuminen on heikentynyt merkittävästi

Vastausten perusteella asiakkaiden ohjautuminen työpajapalveluihin on kuntakokeilujen myötä monin paikoin heikentynyt merkittävästi tai se on jopa täysin pysähdyksissä. Muutos aiempaan on työpajatoimijoiden mukaan olennainen ja asiakasmäärien nopea putoaminen on ollut suurta.

Heikentyneessä ohjautumisessa ei katsota olevan kyse siitä, etteikö työttömiä työnhakijoita enää olisi, tai että heidän tarpeensa olisivat muuttuneet näin nopeasti. Taustalla nähdään olevan kuntakokeilun henkilöstön resurssivajeet, vaihtuvuus ja perehtymisvaiheessa oleva toimintakentän ja eri palveluiden tuntemus. Esille nousee myös kuntakokeiluissa paikoin tehdyt linjaukset edistää vain avoimille työmarkkinoille suuntautuvaa työllistämistä. Tämän linjauksen ei kuitenkaan katsota vastaavan vahvempaa tukea ja ohjausta tarvitsevien asiakkaiden tarpeita. He tarvitsisivat ensin kokonaisvaltaista valmennuksellista tukea, jotta avoimille työmarkkinoille työllistyminen olisi kestäväää.

Tuotiin myös esille, ettei markkinointi ja keskustelut kuntakokeilun henkilöstön kanssa ole vielä riittävästi auttaneet asiaa. Asiakkaiden putoaminen palveluiden ulkopuolelle herättää etsivän nuorisotyön ja työpajojen toimijoissa suurta huolta. Kuntakokeiluissa jää nyt merkittäviä palveluresursseja ja osaamista hyödyntämättä sekä paljon nuoria ja pitkäaikaisyöttömiä aikuisia vaille tarvitsemaansa tukea ja ohjausta. Ilman tarpeisiin vastaavia palveluita haasteellisessa asemassa olevien tilanteet voivat edelleen heiketä ja ongelmat syventyä. Tämä kasvattaa eri palvelujen tarvetta jatkossa.

"Kuntakokeilun omavalmentajien kautta on ohjautunut vain kourallinen asiakkaita keväästä 2021 lähtien. Aikaisemmin ohjautuminen TE-palveluista oli huomattavasti aktiivisempaa."

"Asiakasohjaus sakkaa pahasti. Huolestuttavinta on se, etteivät nuoret saa tarvitsemaansa tukea ja palvelua omavalmentajilta. Tiedotus ja viestintä erityisesti nuorten suuntaan ollut vajaata ja epämääräistä."

"Asiakkaita ei pääse palveluihin. Asiakkaat itse soittelevat ja kyselevät, että miten pääsisi palveluihin. Kuntakokeilusta on luvattu ottaa asiakkaaseen yhteyttä, mutta sitä ei tapahdu."

"Nuorten ohjautuminen valmennusjaksoille on pysähtynyt lähes kokonaan ja esim. työkokeilijoiden ja palkkatukihenkilöiden määrä on pudonnut edellisten vuosien 33 nuoresta 3 nuoreen. Asiakasohjautumista tapahtuu tällä hetkellä vain etsivän nuorisotyön ja ammattiopiston kautta. Olemme neuvotelleet asiakasohjautumisesta esimiehen ja kuntakokeilun työllisyyspalvelujen päällikön ja Ohjaamon asiakaspalveluvastaavan kanssa, ja vastaukseksi saimme, että työllisyysrahat on loppu nyt tältä vuodelta ja pääpainopiste kuntakokeilun aikana on ohjata nuoria yrityksiin."

"Asiakasohjautuvuus on jumissa, asiakkaat eivät saa omavalmentajiin yhteyttä ja jumiutuvat palvelun puutteessa kotiin. Tai kuntakokeilun linjausten vuoksi asiakkaan työpajajaksoa ei jatketa, koska toivotaan asiakkaan työllistyvän avoimille työmarkkinoille, ja avointen paikkojen puutteessa tai joidenkin muiden työllistymistä vaikeuttavien asioiden takia, asiakas jää kotiin. En näe tämän olevan asiakkaan etu. Hän jää pois työyhteisöstä, ei saa valmentajan ohjausta sekä menettää vuorokausirytmien hallinnan."

"Koko toiminnassa pajatoimintojen asiakasmäärät ovat pudonneet kuntakokeilujen alusta alkaen -30 prosenttia ja toteutuneiden asiakaspäivien määrät ovat pudonneet palveluissa -35 prosenttia. Asiakaspäivien putoaminen jatkuu, koska säästösyistä asiakkaiden päiviä per viikko vähennetään nykyisestä."

Ohjautumisen heikentyminen voi vastaajien mukaan liittyä myös muuttuneisiin yhteistyökäytäntöihin. Tuotiin esille, että aiemmin ohjautumista pystyttiin tukemaan TE-toimiston ja työpajan yhteistyönä vahvemmin ja asiakaslähtöisemmin. Myös työpajapalveluihin liittyvä aktiivinen viestintä sekä yhteinen keskustelu käytäntöjen kehittämiseksi nousevat olennaisiksi.

"Tällä hetkellä asiakkaat eivät saa yksilöllistä ohjausta, vaan heidät ohjaavat kuntakokeilun omavalmentajat meille tutustumaan. Tutustumisesta sovitaan puhelimesta tai omavalmentajat ilmoittavat, että asiakkaat ovat tulossa tutustumaan tietyssä päivänä järjestettynä tutustumisaikana. Suuri osa asiakkaista ei edes saavu tutustumaan toimintaamme ja siten asiakkaaksi ottamista ei pääse tapahtumaan. Aikaisemmin työllisyyspalveluiden palveluohjaajat tulivat asiakkaan kanssa yhdessä tutustumaan tai tapasimme ensimmäisen kerran palveluohjaajan ti-loissa ja tutustuimme siellä."

"Kuntakokeilun uusilla omavalmentajilla ei mahdollisesti ole vielä tarpeeksi tietämystä ja tunteista kuntouttavasta työtoiminnasta, alueen palveluntuottajista, toimintatavoista, eri palveluntuottajien sisällöistä jne. Asia varmasti paranee ajan myötä ja nyt on tärkeintä tiedottaa, tutustuttaa ja perehdyttää uudet kuntakokeilun työntekijät em. aiheisiin. Sinänsä on hyvä jos/kun omavalmentajia/asiakasohjaajia tulee nyt kuntakokeilun myötä enemmän palkkalistoille."

Erityisen haasteellista heikko ohjautuminen on palveluntuottajina toimivien työpajaorganisaatioiden kohdalla. Kyse on voinut olla myös kuntakokeilussa säästösyistä tehdystä palvelujen hankkimisen vähentämisestä. Osalla palveluntuottajista taloudellinen tilanne on jo muodostunut kriittiseksi. Moni nosti esille myös liian alhaiset hinnat suhteessa asiakkaiden tilanteisiin ja yksilövalmennuksen tarpeisiin. Jotta kolmannen sektorin toimijoita voidaan jatkossakin hyödyntää valmennuspalveluiden tuottajina ja työllisyyden edistämässä, on ohjautuminen ja tarkoituksenmukainen hinnoittelu suhteessa asiakastarpeisiin saatava

kuntoon. Olennaista on, että työnhakijoiden palvelutarpeet on arvioitu ja palveluihin ohjataan tarvelähtöisesti.

"Palkkatukityöhön ohjautuminen lähes minimissä, samoin työkokeilijoiden ohjautuminen. Kuntouttavan työtoiminnan palvelun osto lähes lopetettu vähäisten varojen vuoksi."

"Muutos ja sen vaikutukset ovat olleet rajut ja säätiön toimintaedellytykset ovat suuressa vaarassa. Selkeästi kunnan palveluissa on ollut tiedonkulun puutetta, ja kumppanuuteen ei ole edelleenkään ollut minkäänlaista tahtotilaa. Kuntamme lopetti määrärahasyistä kuty-ohjaukset."

"Mielestämme hinta on liian alhainen. Sopimus on huono, koska meille ei taata tiettyä asiakasmäärää. Toimintamme on tappiollista, koska asiakkaita on liian vähän ja heidän päiviä on vähennetty."

3.2 Paikoin ohjautuminen toimii aktiivisella yhteistyöllä tai yhteisessä organisaatiossa

Ohjautumisen haasteet koskevan erityisesti niitä työpajoja, jotka toimivat irrallaan kuntakokeilusta. Osana samaa kuntakokeiluorganisaatiota toimiminen näyttää puolestaan usein tukevan sujuvaa yhteistyötä:

"Kuntakokeilun omavalmentajat tuntevat etsivän ja työpajan, koska ovat samaa organisaatiota, tällöin ohjaaminen näihin on todella sujuvaa ja helppoa. Omavalmentajat voivat ottaa ko. tahoihin yhteyttä erittäin matalalla kynnyksellä esim. kesken asiakastapaamisen ja pyytää esim. etsivän nuorisotyön mukaan tapaamiselle. Päinvastaisesti kun esim. työpajan tai etsivän asiakkaan suunnitelmaa pitää päivittää, niin ent [=etsivä nuorisotyöntekijä] tai työvalmentaja kävelee omavalmentajan ovelle ja varaa ajan, jonka yleensä saa max. viikon päähän. Yhteistyö on nyt nopeaa, sujuvaa ja joustavaa ja palvelulla on kasvot."

"Meillä on työpajan kanssa samassa rakennuksessa TE-toimiston ja sosiaalitoimen edustus. Tarvittaessa aksuun [=aktivointisuunnitelmaan] kutsutaan kesken palaverin työpajan edustus mukaan, jos mietitään työpajalle tuloa. Asiakas pääsee myös heti tutustumaan työpajaan."

Toki asiakasohjaus on saatu toimimaan paikoin muutoinkin hyvin. Tämä on edellyttänyt aktiivista yhteistyötä sekä yhteisistä tavoitteista, toimintatavoista ja vastuuhenkilöistä sopimista.

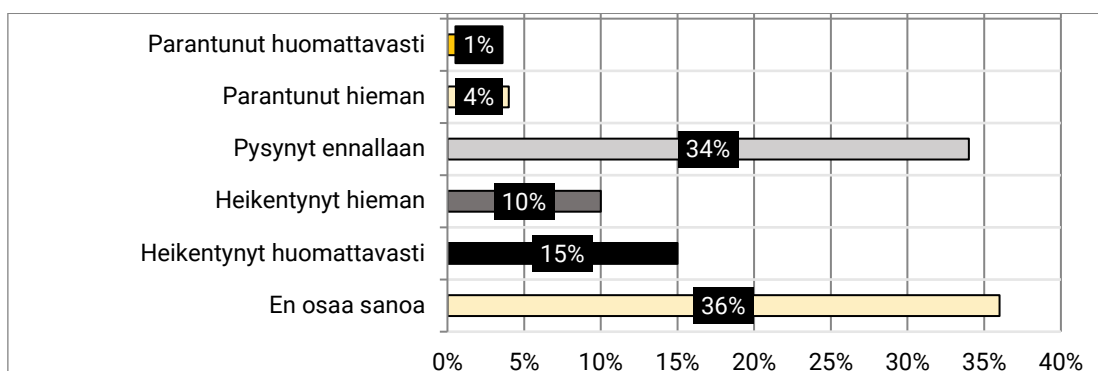
"Kuntakokeilun kautta ohjautuu työpajalle henkilöitä. Sosiaalityö ja kuntakokeilu kartoittavat tarpeita ja ohjaavat kuntouttavaan ja työkokeiluun sopivat henkilöt työpajalle."

"Asiakkaita on ohjautunut kohtuullisen hyvin koronatilanteesta huolimatta. Yhteistyökäytännöistä sovittu ja yhdyshenkilöt nimetty jo alkuvuonna."

"Syksyllä kuntakokeilun omavalmentajat ovat päässeet livenä aksuihin [=aktivointisuunnitelmiin] mukaan, josta olen pitänyt. Asiakkaat sanoneet myös, että kiva tietää, kuka on hänen omavalmentaja. Tästä on hyvä jatkaa."

4 KOKEMUKSIA OHJAAMOJEN TOIMINNASTA KUNTAKOKEILUISSA

Osana kyselyä kartoitettiin myös etsivän nuorisotyön ja työpajatoimijoiden kokemuksia Ohjaamojen toimivuudesta kuntakokeilujen aikana. Suuri osa vastaajista, 34 %, oli sitä mieltä, että oman alueen Ohjaamon toimivuus on pysynyt ennallaan. Yhteensä 5 % katsoi, että toimivuus on parantunut hieman tai huomattavasti. Merkittävä osa, yhteensä 25 %, oli kriittisempiä, ja katsoi, että Ohjaamon toimivuus on kuntakokeilun aikana heikentynyt hieman tai huomattavasti. Suuri osa vastaajista, 36 %, ei kuitenkaan osannut arvioida Ohjaamon toimivuutta kuntakokeilussa. Vastauksissa on suuri kirjo ja vaihtelevat kokemukset kuvastavat moninaisia paikallisia tilanteita.

Taulukko 5. Kokemukset Ohjaamojen toimivuudesta kuntakokeiluissa (N=113).

Avovastauksissa vastaajat pääsivät kuvaamaan tarkemmin Ohjaamon roolia ja toimivuutta kuntakokeilun aikana.

4.1 Roolit ja yhteistyökäytännöt hakevat paikkaansa

Moni vastaaja katsoi, että Ohjaamon toimivuus on pysynyt suunnilleen samalla tasolla, kuin ennen kuntakokeilua. Useat myös mainitsivat, että Ohjaamojen rooli ja suhde kuntakokeiluihin sekä sidosryhmäyhteistyön käytännöt ovat vielä epäselviä ja etsivät muotoaan. Osa toi kuitenkin esille, ettei heillä ole tarkempaa tietoa Ohjaamon toimivuudesta, tai sitä on vaikea eritellä, kun myös koronatilanne on vaikuttanut toimintaan. Moni etsivän nuorisotyön ja työpajojen toimija kaipaakin lisää tietoa, yhteistyön vahvistamista ja yhteisistä käytännöistä sopimista.

”Ei ole selkeästi infottu, miten Ohjaamo toimii kuntakokeilun aikana. Työntekijöiden työaikaa on jaettu kuntakokeilun ja Ohjaamon välillä ja tästä syntyy epäselvyyttä sidosryhmien kanssa.”

”Kukaan ei tällä hetkellä tunnu tietävän toistensa rooleja. Tuntuu ettei kenelläkään ole kokonaisvastuuta esim. asioiden tiedottamisesta.”

”Aikaisemmin kävin Ohjaamolla hoitamassa aina kuntouttavan työtoiminnan aktivointisuunnitelmat. Maalis-elokuussa tämä ei ollut mahdollista, koska Ohjaamon TE-asiantuntijoiden työkuva haettiin ja he eivät voineet suunnitelmia tehdä. Nyt ollaan viritelty taas Ohjaamon kanssa

yhteistyötä, mutta edelleen epäselvää, kenen asiakkaiden kanssa Ohjaamossa voi työllisyysasioissa asioiden ja kenen kanssa ei.”

”Ohjaamon roolia on mahdotonta arvioida, koska koronan vuoksi Ohjaamo-toiminta on ollut lähes jäissä. Toimimme ainoastaan etänä. Kuntakokeilu lähtökohtaisesti suhtautuu myönteisesti Ohjaamon kanssa tehtävään yhteistyöhön. Kuitenkaan vielä ei ole päästy tekemään töitä kasvotusten ja yhä mietintää aiheuttaa kuntakokeilun rajattu asiakaskunta (työttömät työnhakijat), johon lokeroon Ohjaamon ajatus kaikille tarjottavista palveluista istuu huonosti. Koronan vuoksi lähes kaikki palvelut ovat toimineet etänä tai kielletty osallistumasta oman työpisteen ulkopuolelle juttuihin. Tulevaisuus on tällä hetkellä auki, miten yhteistyö käynnistyy uudelleen nyt tilanteen hellittäessä.”

4.2 Monialaisuuden heikentymistä ja kohderyhmän kaventumista

Osa vastaajista katsoo, että kuntakokeilujen myötä Ohjaamojen tarjoamat palvelut ovat vähentyneet ja niiden monialaisuus siten heikentynyt. Ohjaamojen koetaan kaventuneen liikaksi nuorten TE-toimistoiksi. Myös Ohjaamojen roolin matalan kynnyksen kaikille avoimena ja vapaaehtoisena palveluna katsotaan paikoin muuttuneen. Palveluun on annettu velvoittavia kutsuja ja se on kohdennettu vain työttömille työnhakijoille, mikä on rajannut osan asiakaskunnasta toiminnan ulkopuolelle.

”Nuorten tiimin ”toimistot” kuntakokeilun osalta ovat Ohjaamossa, jolloin siitä on tullut ns. nuorten työkkäri. Tämä ei missään tapauksessa toteuta Ohjaamon ajatusta matalan kynnyksen ja vapaaehtoisen osallistumisen palveluna, kun omavalmentajat joutuvat tekemään asiakkailleen sinne velvoittavia kutsuja. Mielestäni omavalmentajien pitäisi vain käydä päivystämässä ajoittain Ohjaamossa.”

”Monialaisuus on huonontunut, Ohjaamosta ei enää saa kuin kertaluontoista ohjausta, sosiaaliohjaajan ja Onni-työntekijän palvelua lukuun ottamatta. Ohjaamolla ei ole omaa puhelinnumeroa, vaan se on korvattu kuntakokeilunumerolla, jossa vastaa kuka tahansa kuntakokeilun työntekijä. Terveystyöntekijän palvelu on myös rajattu vain kuntakokeilun asiakkaille, samoin ammatinvalinnan psykologin. Eli palvelu on heikentynyt huomattavasti. Samoin niiden nuorten, jotka

ovat alle 30, mutta kuuluvat TE-toimistoon esim. opiskelijastatuksensa takia, eivät voi hoitaa asioitaan Ohjaamossa, koska omavalmentajat näkevät vain kuntakokeilun asiakkaiden tietoja eikä Ohjaamossa päivystä TE-toimiston työntekijää.”

”Ohjaamon tulisi olla muutakin kuin minityökkäri. Kuntakokeilun myötä Ohjaamon rooli on epäselvä eikä kasvokkaiseen kohtaamiseen ole panostettu.”

Jotkut vastaajista tuovat myös esille, että Ohjaamo on lakkautettu kuntakokeilun myötä, ja toiminta siirretty sen osaksi.

”Ohjaamo lakkautettiin työllisyyspalveluiden toimesta pian kuntakokeilun alkamisen jälkeen. Tämän syistä ei tiedotettu muuta Ohjaamo-verkostoa, mutta jälkikäteen kyseltäessä vastattiin kuntakokeilun hoitavan Ohjaamoa vastaavat palvelut itse tästä eteenpäin.”

4.3 Yhteistyö jatkuu

Joillakin paikkakunnilla on kuntakokeilun myötä voitu käynnistää uutta Ohjaamo-toimintaa, tai se on asetettu kuntakokeilun yhdeksi tavoitteeksi. Osa vastaajista katsoo, että kuntakokeilussa on jatkettu jo ennestään vahvaa yhteistyötä. Tärkeänä pidetään joustavaa asiakasyhteistyötä esimerkiksi asiakkaan suunnitelmien laatimisen tai jatkopolkujen rakentamisen osalta. Ohjaamon roolin koetaan paikoin myös kuntakokeilun myötä vahvistuneen.

”Ohjaamo on tiivis yhteistyökumppani kuntakokeilulle. Heillä on yhteispalavereja ja yhteisiä asiakkaita. Kuntakokeilun virkailijat käyvät Ohjaamon tiloissa pitämässä asiakkaiden aksuja [=aktivointisuunnitelmia] ja päivystävät Ohjaamolla vähintään pari kertaa kuussa. Ohjaamo ja etsivä nuorisotyö on aina tehnyt hyvää ja tiivistä yhteistyötä, eikä se ole kuntakokeilun myötä muuttunut miksiäkään.”

”Omavalmentajia voi käydä tapaamassa Ohjaamolla, sovitusti tai ilman ajanvarausta. Tekevät paikan päällä aika nopeasti aktivointisuunnitelmia.”

”Ohjaamo on saanut lisäresursseja. Ohjaamon toiminnan rooli, sekä toimivuus ja tunnettavuus on muuttunut alueellamme voimakkaasti työntekijävaihdosten myötä.”

5 TOIMIVIA KÄYTÄNTÖJÄ

Vaikka kuntakokeilut kyselyn perusteella vielä hakevat käytäntöjään ja prosessit ja yhteistyörakenteet ovat edelleen muotoutumassa, niissä on jo monin paikoin löydetty hyviä ja toimivia käytäntöjä. Keskeisimmäksi nousevat aktiivinen viestintä ja nimetyt yhteyshenkilöt, säännöllinen verkostoyhteistyö, työ- ja toimintakyvyn arviointien hyödyntäminen, monialainen jalkautuva työote ja yhteiset asiakastapaamiset sekä omavalmentajien ja etsivien nuorisotyöntekijöiden tai työpajavalmentajien case-kohtaiset keskustelut.

5.1 Suunnitelmallinen viestintä ja nimetyt yhteyshenkilöt

Kyselyn perusteella kuntakokeilun toimivuutta parantaa, kun siihen liittyvä ajankohtainen informaatio on helposti saatavilla, ja kaikkien olennaisten toimijoiden roolit ja yhteystiedot kerrotaan esimerkiksi kokeilun nettisivuilla. Näin nuoria ja vaikeassa työmarkkina-asetuksessa olevia arjessaan kohtaavat ammattilaiset saavat tarvittaessa tehokkaasti tietoonsa, minkä tahon puoleen missäkin tilanteessa kääntyä. Tätä edesauttaa myös säännöllinen tiedottaminen kuntakokeilusta muille työttömien työnhakijoiden parissa toimiville. Erityiset yhteyshenkilöt molemmin puolin ja yhteiset työkalut (esim. Hankintasampo) ovat helpottaneet tiedonkulkua ja asiakasohjautuvuutta palvelusta toiseen.

”Kun paikkakunnalla oma(t) yhteyshenkilö(t), on ollut helpompaa saada nuoret sekä etsivän nuorisotyön että nuorten työpajatoiminnan piiriin. Asiakasohjautuvuus on huomattavasti parantunut ja yhteistyö nuorten jatkosijoittumisen kannalta helpottunut.”

5.2 Kuntakokeilujen ja työpajojen verkostot ja säännöllinen yhteydenpito

Kyselyn mukaan toimivaksi on koettu, kun työpajat ja kuntakokeiluorganisaatiot ovat päässeet keskustelemaan palveluistaan ja vaikeassa työmarkkina-asemassa olevien työnhakijoiden tilanteista sekä sopimaan yhteistyökäytännöistään. Tärkeänä pidetään toimijoiden hyvää keskinäistä tuntemusta sekä yhteisiä suunnittelu- ja kehittämistilaisuuksia. Myös kuntakokeilun toimijoiden ja työpajojen osallistuminen paikallisiin työllisyysverkostoihin on edistänyt yhteistyötä ja tukenut ratkaisujen löytämistä.

”Yhteistä suunnittelua on säännöllisesti ja yhteisten palvelupolkujen suunnittelu alussa.”

”Meillä on koordinoimamme alueen työllisyysverkoston avulla melko hyvä yhteistyö kuntakokeilun päättäjätasoon, jolla on selkeästi kova tahtotila asioiden edistämiseksi – tämä lämmittää mieltä erityisen paljon! Olemme yhdessä mm. pohtineet, miten asiakasohjausta voisi tehostaa ja parantaa.”

5.3 Työ- ja toimintakyvyn arviointien hyödyntäminen

Kyselyssä nousee esille, että työpajat ovat paikoin tarjonneet kuntakokeilun hyödynnettäväksi työ- ja toimintakyvyn arviointeihin liittyvää erityisosaamistaan. Arviointeja on voitu yhdistää esimerkiksi starttivalmennusjaksoihin. Matalan kynnyksen asiakaslähtöiset, toiminnalliset jaksot antavat monille muodollisia haastattelutilanteita paremman tilaisuuden kertoittaa rauhassa nuoren tosiasiallista palvelutarvetta, työ- ja toimintakykyä sekä vahvuuksia ja voimavaroja. Työ- ja toimintakyvyn arviointien kytkeminen systemaattisesti osaksi kuntakokeilun palvelupolkuja tukisi palveluohjausta ja vahvistaisi palvelujen vaikuttavuutta.

”Yhteistyökäytännöistä sovittu ja yhdyshenkilöt nimetty jo alkuvuonna. Kuntakokeilun kautta tulevat asiakkaat ohjautuvat starttivalmennusjaksolle, jolla tarkennetaan asiakkaan palvelutarvetta ja saadaan havaintoja työ- ja toimintakyvystä.”

5.4 Monialainen ja jalkautuva työote

Työpajatoimijoiden näkökulmasta kuntakokeilun työntekijöiden liikkuva työote ja jalkautuminen työpajalle on edistänyt yhteisten asiakkaiden tarpeisiin vastaamista. Asiakkaan

kiinnittymistä valmennusjaksolle on tukenut työpajalle järjestettävä tutustumiskäynti, johon myös hänen omavalmentajansa on osallistunut. Jalkautumiskäytäntöjen levittäminen nykyistä laajemmalle eri alueiden kuntakokeilujen piiriin palvelisikin haavoittuvassa asemassa olevien nuorten tavoittamista ja ohjaamista luottamuksellisessa ilmapiirissä. Nuorten kanssa liikkumisen ja muihin palveluihin jalkautumisen nähdään istuvan nyt omavalmentajien toimenkuviin paremmin kuin aiemmin TE-asiantuntijoiden työhön. Erityistä kiitosta keräävät helposti lähestyttävät omavalmentajat, joilla on myös nuorisotyöllistä osaamista.

"Omavalmentajat ovat helposti tavoitettavissa puhelimitse ja jalkautuvat myös pajoille aiempaa paremmin."

"Kuntakokeilun henkilöstö vieraillee säännöllisesti työpajalla ja tekee yhteistyötä etsivien kanssa."

5.5 Yhteiset monialaiset asiakastapaamiset ja case-kohtaiset keskustelut

Yhteistyön nähdään toimivan nuorten kohdalla parhaiten silloin, kun monialaisia asiakastapaamisia järjestetään paikan päällä nuorille helposti saavutettavissa tiloissa. Kun nuori kohtaa tapaamisessa useamman työntekijän, hän saa tuekseen laajaa osaamista. Sovittujen tehtävien ja vastuunjaon koetaan myös selkiytyvän kaikille osapuolille. Enemmän tukea tarvitsevien nuorten kohdalla erityisen tärkeä on ns. saattaen vaihtamisen käytäntö: hänet pidemmältä ajalta tunteva työntekijä osoittaa luottamusta työtä nuoren kanssa jatkavaan toisen palvelun työntekijään, ja ohjausvastuun siirtyminen tehdään näkyväksi.

Myös kuntakokeilun työntekijöiden ja etsivien tai työpajavalmentajien yhteisiä asiakkaiden tilanteita koskevan keskustelun katsotaan palvelevan toimivaa yhteistyötä ja siihen toivotaan enemmän mahdollisuuksia. Hyvän yhteistyön tunnusmerkkejä ei puolestaan katsota täyttävän vaikeasti tavoitettavien nuorten yksipuoleinen ohjaus, esimerkiksi yhteydenpidon siirtäminen kuntakokeilun työntekijöiltä etsiville nuorisotyöntekijöille ilman ratkaisukeskeistä keskustelua ammattilaisten välillä. Esihenkilötason dialogilla varmistetaan, että

kutakin työmuotoa ohjaavat lait ja arvolähtökohdat – kuten nuorisolaissa (1285/2016, 10 §) mainitut nuoren vapaaehtoisuus ja työskentelyn kokonaisvaltaisuus etsivälle nuorisotyölle – tulevat asianmukaisesti huomioiduksi kaikessa yhteistyössä.

”Kolmikantakeskustelut asiakkaan, omavalmentajan ja työvalmentajien välillä ovat toimineet hyvin.”

”Työntekijät tavoittaa nopeasti ja asiakas nopeammin ajan. Asiakas pystytään saattaen vaihtamaan uudelle työntekijälle ja tätä myös tukee se, että toimipisteet ovat työpajan yhteydessä, jolloin jo mahdollinen kuntouttavan työn toimipaikka tulee tutuksi ja kynnyksellä ottaa vastaan kuntouttavaa työtä on huomattavasti matalampi.”

”Etsivän nuorisotyön puitteissa yhteistyötä tehdään ja sen pitää ja se on edelleen vapaaehtoista nuorten puolelta. - - Yhteistyö toimii tällä hetkellä hyvin, kun meitä ei painosteta tekemään sellaista työtä mikä meille ei kuulu!”

5.6 Omavalmentajien helppo saavutettavuus Ohjaamalla

Omavalmentajien läsnäolo Ohjaamalla tai muuten helposti tavoitettavalla palvelupisteellä koetaan positiiviseksi, sillä se mahdollistaa niin formaalin kuin epäformaalimman tiedonkulun ja toiminnan suunnittelun. Silloin työntekijöiden väliset roolitukset on myös helpompi käydä yhdessä läpi. Ohjaamotoiminnan nuorisotyöllistä otetta ja vapaaehtoisuutta puolustavien nuorisotyöntekijöiden mielestä nuorille ei pitäisi lähettää Ohjaamo-käyntiin velvoittavia kutsuja, vaan omavalmentajien työ siellä keskittyisi päivystämiseen. Yhteistyö tarvitsee myös aikaa, ja toistaiseksi tässä on vastauksista päätellen ollut selkeitä puutteita – kuntakokeilun henkilöstön huomattava ylikuormitus on monin paikoin vaikeuttanut monialaisen työn perustan ja organisaatorajat ylittävän yhteisymmärryksen rakentumista.

”Omavalmentajia voi käydä tapaamassa Ohjaamalla, sovitusti tai ilman ajanvarausta. Tekevät paikan päällä aika nopeasti aktivointisuunnitelmia. Kun aktivointisuunnitelman kirjoittavan työntekijän on saanut jotenkin käsiinsä (ja tavattua paikan päällä) nuori on voinut aloittaa palvelussa nopeastikin.”

”Kuntakokeilun virkailijat käyvät Ohjaamon tiloissa pitämässä asiakkaiden aksuja [=aktivointisuunnitelmia] ja päivystävät Ohjaamalla vähintään pari kertaa kuussa. Ohjaamo ja ent [=etsivä nuorisotyö] on aina tehnyt hyvää ja tiivistä yhteistyötä eikä se ole kuntakokeilun myötä muuttunut miksikään.”

6 KEHITTÄMISTARPEITA

Etsivän nuorisotyön ja työpajatoimijoiden kokemusten perusteella kuntakokeilujen keskeiset kehittämistarpeet liittyvät kokeilujen henkilöstöresurssien ja asiakasohjauksen vahvistamiseen sekä monialaiseen yhteistyöhön panostamiseen. Lisäksi tarvitaan tiedonkulun ja tiedonsiirtokäytäntöjen sujuvoittamista sekä omavalmentajien verkostoyhteistyön toimintaedellytysten parantamista.

6.1 Kuntakokeilujen henkilöstöresurssien ja asiakasohjauksen vahvistaminen

Kyselyssä nousee vahvasti esille kuntakokeilujen henkilöstövajeet, suuret asiakasmäärät ja työntekijöiden kuormittuneisuus. Riittämättömät henkilöstöresurssit ovat hidastaneet palveluprosesseja ja vähentäneet asiakkaiden ohjautumista. Työpajoille ohjautuminen on paikoin kokonaan pysähdyksissä. Olennaista on osuva palvelutarvearvio ja sen mukainen ohjautuminen. Valmistelussa oleva pohjoismainen työvoimapalvelumalli on kasvattamassa henkilöstöä ja lisäämässä henkilökohtaisten tapaamisten määrää. Huolta kuitenkin herättää, riittääkö aikaa ja tukea tarpeeksi niille asiakkaille, jotka sitä eniten tarvitsevat.

Kuntakokeilujen tavoitteena oleva työllistymisen ja kouluttautumisen edistäminen sekä palveluiden kehittäminen ja asiakaslähtöisyyden vahvistaminen edellyttää riittävää henkilöstöä ja tarvittavien palveluiden hyödyntämistä. Etsivän nuorisotyön ja työpajojen toimijoiden viesti on selvä: henkilöstöresurssit ja ohjautuminen kuntoon!

6.2 Monialaiseen yhteistyöhön panostaminen

Työttömien työnhakijoiden elämäntilanteiden kirjoon ja moninasiin palvelutarpeisiin vastaaminen vaatii monialaista työtettä. Sen toteuttamiseen tarvitaan verkostoa, jonka rakentamiseen on otettava ajoissa mukaan välityömarkkinatoimijat ja muut alueella nuorten, pitkäaikaistyöttömien, osatyökykyisten ja maahanmuuttajien valmennus-, työllistämis- ja kuntouttamispalveluita tarjoavat toimijat. Tämä on erityisen tärkeää tulevan, kuntien roolia työllisydenhoidossa edelleen laajentavan TE2024-uudistuksen onnistumisen kannalta.

Heikko verkostoyhteistyö ja palveluohjaus jättää haavoittuvassa asemassa olevat työnhakijat vaille moninasiin tarpeisiin vastaavia valmennuspalveluita ja -yhteisöjä. Jotta asiakaslähtöiset palvelupolut ovat mahdollisia, tarvitaan nykyistä vahvempaa panostamista yhteistyöhön, verkostojen koordinoitua ja paikallisten palveluekosysteemien hyödyntämistä.

Toimiva monialainen ohjaus edellyttää, että kuntakokeilun työntekijät tuntevat alueensa palveluverkoston sekä muiden ammattilaisten työnkuvat ja roolit. Etsivän nuorisotyön ja työpajatoiminnan kenttä tuo kyselyssä kuitenkin esille, ettei osa uusista omavalmentajista vielä tunne riittävällä tavalla kuntakokeilun ulkopuolisia toimijoita, eikä siksi osaa hyödyntää heidän työpanostaan asiakkaiden hyväksi. Kyselyn perusteella ohjautuminen työpajoille toimii kuntakokeiluissa heikosti. Ohjaaville tahoille on oltava selvillä ne tilanteet ja asiakastarpeet, joihin työpajojen eri palvelut tarjoavat ratkaisuja, työ- ja toimintakyvyn vahvistamisesta opintosuunnan hakemiseen sekä ammatillisen osaamisen ja työelämävalmiuksien kerryttämiseen.

Monialaisen yhteistyön vahvistamiseksi tarvittaisiin kuntakokeilukuntien työntekijöille järjestettäviä yhteisiä perehdytystilaisuuksia, joissa avataan etsivän nuorisotyön ja työpajatoiminnan yleisiä periaatteita ja toimintatapoja. Valtakunnallisten tilaisuuksien lisäksi tarvetta on aluekohtaisille tilaisuuksille, joissa kuntakokeilun henkilöstö ja etsivän nuorisotyön ja työpajakentän toimijat pääsevät keskustelemaan oman alueensa asiakastarpeista ja niihin vastaavista palveluista. Tässä voi hyödyntää etsivän nuorisotyön ja työpajojen alueellisia verkostoja.

6.3 Tiedonkulun ja tiedonsiirtokäytäntöjen sujuvoittaminen

Kysely nostaa esille, että etsivän nuorisotyön ja työpajojen ammattilaisten on ollut haasteellista löytää kuntakokeilun omavalmentajien yhteystietoja ja tavoittaa heitä. Kuntakokeilua koskevan tiedon tulisikin olla nykyistä paremmin saatavilla ja työntekijöiden yhteystietojen muiden ammattilaisten helposti löydettävissä. Kuntakokeilun henkilöstön tavoitettavuutta tulee parantaa ja kynnyksiä yhteistyöhön ja palveluun madaltaa. Kuntakokeiluilla olisi hyvä olla nettisivujen ohella käytössään esimerkiksi kumppaneille säännöllisin väliajoin lähetettävä uutiskirje tai muita välineitä ajankohtaisesta toiminnasta ja muutoksista viestimiseen.

Tiedonsiirron sujuvuuteen omavalmentajien ja muiden nuorta luottamuksellisesti ohjaavien työntekijöiden välillä tulee kiinnittää huomiota. On varmistettava muille ohjaaville ammattilaisille mahdollisuus ottaa yhteyttä ja asioida vaivattomasti suoraan nuorten henkilökohtaisten omavalmentajien kanssa ilman, että asioita hoidetaan hitaammin ja tiedonkulun kannalta riskialttiimmin kuntakokeilun yleisten sähköpostitilien välityksellä.

Osalle tukea tarvitsevista nuorista on vaikea kertoa esimerkiksi terveyteensä liittyviä, työ- ja toimintakykyyn ratkaisevasti vaikuttavia tietoja uudelle ja ehkä vielä etäiseltä tuntuvalle omavalmentajalle. Usein näistä henkilökohtaisista asioista on kuitenkin keskusteltu etsivän nuorisotyöntekijän tai työpajavalmentajan kanssa. Nuorten tarpeisiin perustuvat palveluprosessit ovat vaarassa, jos etsivä nuorisotyöntekijä tai työpajavalmentaja ei nuoren luvallakaan voi välittää tietoa omavalmentajalle – kuten nyt on paikoin tapahtunut. Sinänsä perustellut ja nuoren oikeutta yksityisyyteen turvaavat tietosuojakäytännöt eivät saisi olla niin rajoittavia ja niiden seuraaminen niin mekaanista, että ne asettuvat esteeksi nuoren oman tahdon ja edun toteutumiselle.

6.4 Omavalmentajien verkostoyhteistyön toimintaedellytysten vahvistaminen

Kuntakokeilun ja muiden palvelujen sujuvan yhteydenpidon ja yhteisten tapaamisten tulee jatkossa olla työn itsestään selvä lähtökohta. Omavalmentajien työn perusprosesseihin tulee kirjata, että he selvittävät jo ensimmäisten yhteydenottojen aikana asiakkaan olemassa olevat palvelukontaktit ja tukiverkostot, ja kutsuvat ne matalalla kynnyksellä mukaan työskentelemään asiakkaan hyväksi kohti yhteistä päämäärää.

Kyselyssä nousee esille, että kuntakokeilun omavalmentajilta toivotaan vielä nykyistä konkavisvaltaisempaa ja ohjauksellisempaa työtettä. Mutta mitkä ovat omavalmentajien mahdollisuudet vastata näihin toiveisiin työnkuvansa ja sen toteuttamiseen käytössä olevia resurssien näkökulmasta? Onko heillä aikaa ja organisaationsa tuki verkostoyhteistyöhön ja aktiiviseen viestintään? Pystyvätkö omavalmentajat jalkautumaan muihin palveluihin ja liikkumaan nuorten kanssa tai heidän luokseen? Voivatko omavalmentajat tukea nuoria työllistymiskysymyksiä laajemmin esimerkiksi tarvittavien etuuksien hakemisessa? Onko heillä tarpeeksi tietoa ja kannustimia ohjata asiakkaita kuntakokeilun ulkopuolisten toimijoiden palveluihin silloin, kun ne vastaavat heidän tarpeisiinsa?

Inton kyselyn perusteella kuntakokeilussa on paljon mahdollisuuksia tukea työnhakijoita entistä vaikuttavammin, mutta niiden potentiaalia ei ole vielä saatu kunnolla käyttöön. Tu- kea tarvitsevien nuorten, pitkäaikaistyöttömien ja muiden vaikeassa työmarkkina-ase- massa olevien työnhakijoiden tilanteiden edistäminen edellyttää muun palvelujärjestelmän vahvempaa hyödyntämistä. Työllisyyden kasvattamisessa tarvitaan kaikkien toimijoiden yhteistyötä.